

श्रीमद्भगवद्गीता

स्कंध १०

Srimad Bhagwatam

Skandh - 10

83
10

83
10

2082

दशमस्कंध उत्तरार्ध

83/10

॥ॐ नमो भगवते वासुदेवाय॥ राजोवाच॥ कथितो वंशविस्तारो भवता सोमसूर्ययोः
 ॥ राज्ञां बोधय वंश्यानां चरितं परमाद्भुतं ॥ १ ॥ यदोऽश्वधर्मशीलस्य नितरां मु
 निसत्तम ॥ तत्रांशेनावतीर्णस्य विष्टोर्वीर्याणि शंसनः ॥ २ ॥ अवतीर्य यदोर्वंशस
 गवान्भूतभावनः ॥ हतवान्यानि विश्वात्मातानि नावदक्खिरात् ॥ ३ ॥ निवृत्ततपैरु
 पगीयमानाद्बौषधाद्धोत्रमनेषि शमात् ॥ कउत्तमश्लोकगुणानुवादात्सुमानि
 रज्येत विभयाऽध्यात् ॥ ४ ॥ पितामहामेसमरेऽमरेज्ये देवव्रताद्यातिरथेस्तिमिं
 गिजैः ॥ ५ ॥ इत्ययं कौरवसैन्यसागरं हत्वा तरन् वत्सपदं स्मयसूवाः ॥ ५ ॥ दौण्य
 स्त्रविलुपुष्टमिदं मदंगं संतानवीजं कुरुपांडवानां ॥ जुगोपकुक्षिगतवातचक्रो
 मातुश्च मेघः शरणागतायाः ॥ ६ ॥ वीर्याणि तस्यास्त्रिहं देहभाजामंतर्बहिः परुष

काळरूपैः॥ प्रयच्छतो मृत्युमनामयंच मायामनुष्यस्य वदस्य विद्वन्॥ ७॥ रोहिण्या
स्तनयः प्रोक्तो रामः संकर्षणस्तथा॥ देवक्या गर्भसंबंधः कुतो देहांतरं विना॥ ८॥ क
स्मान्मुकुंदो भगवान् पितुर्गोहाद्रजंगतः॥ क्वा संज्ञातिभिः साधैस्तवान् सात्वतां
पतिः॥ ९॥ ब्रजे वसन् किमकरोन्मधुपुयांच केशवः॥ आतनं चावधीकं संमातुर
द्वातदर्हणं॥ १०॥ देहं मानुषमाश्रित्य कति वर्षाणि वृष्टिभिः॥ यदुपुयांसि हावासी
त्यन्यः कस्य भवन्निभौ॥ ११॥ एतदन्यच्च सर्वं मे मुने हृष्टं विचेष्टितं॥ क्तुमर्हसि स
र्वज्ञ भद्रधानाय विस्तृतं॥ १२॥ नैषातिडुःसहं शुन्मां त्यक्तो दमपि बाधते॥ पिवतं
स्वत्मुखं भोजस्ततं हरिकथामृतं॥ १३॥ स्तत उवाच॥ एवं निशम्य भृगुनंदन सा
धुवादं वै व्यासकिः स भगवानथ विष्णुरातं॥ प्रत्यर्प्य हृष्टं चरितं किलिकलमपद्यं

व्याहर्तुमारभतभागवतप्रधानः॥१०॥**श्रीशुक उवाच॥** सम्यग्व्यवसिताबुद्धिस्त
 वराजर्षिसत्तम॥वासुदेवकथायांतेयऽज्ञातानैष्ठिकीरतिः॥१५॥**वासुदेवकथा**
प्रभःपुरुषांस्त्रीन्युनातिहि॥वक्तारंष्टुक्कंश्चोत्तंस्तसादसलिलंयथा॥१६॥**भू**
मिर्हृन्दपव्याजदैत्यानीकशतोपुतैः॥आक्रांताभूरिक्तारेणब्रह्माणंशरणांययौ
 ॥१७॥**गोर्भृत्वा**श्रमुखीखिन्नारुदंतीकरुणांयथा॥उपस्थितांतिकैतस्यव्यसनंस्त
 मवोचत॥१८॥**ब्रह्मा**तुपधायार्थसहदेवैस्तयासह॥जगामसत्रिनयनस्तीरंक्षी
 रपयोनिधेः॥१९॥**तत्र**गत्वाजगन्नाथंदेवदेवंदृष्ट्वाकपिं॥पुरुषंपुरुषस्तत्तेनउप
 तस्थेसमाहितः॥२०॥**गिरं**समाधौगगनेसमीरितांनिशुम्पवेधास्त्रिदशानुवाच
 ह॥**गां**पौरुषीमेष्टुतामराःपुनर्विधीयतामाश्रुतथैवमाचिरं॥२१॥**पुरे**वपुंसा

वधतो धराज्वरो भवद्विरंशौ र्यडुक्षपञ्जन्यतां ॥ सयावडुर्व्याभरमीश्वरेभरः स्वका
कशतयाक्षपयंश्चरेद्भुवि ॥ २२ ॥ वसुदेवगृहे साक्षाद्भगवान्पुरुषः परः ॥ जनिष्य
ते तस्मिन्पार्थ संभवन्तु सुरस्त्रियः ॥ २३ ॥ वासुदेवकथ्यानंतः सहस्रवदनः स्वराम् ॥
अग्रतो भविता देवो हरेः प्रियचिकीर्षया ॥ २४ ॥ योगमाया भगवती यया संमोहि
तुं जगत् ॥ आदिष्टा प्रभुणां शो न कार्या धि संभविष्यति ॥ २५ ॥ श्रीभुकुडवाच ॥
इत्यादिश्रममरगाणान्यज्ञापतिपतिर्विभुः ॥ आश्वास्य च महिं गीर्त्तिः स्वधाम पर
मं ययौ ॥ २६ ॥ शूरसेनो यदुपतिमथुरा मावसन्पुरीं ॥ माथुरां शूरसेनांश्च विषया
न्बुभुजे स्वराम् ॥ २७ ॥ राजधानी ततः सा भूत्सर्वपादवत्सुजा ॥ मथुरा भगवान्य
च नित्यं सन्निहितो हरिः ॥ २८ ॥ तस्या तु केहि चिच्छौरिर्वसुदेवः क्षतोद्दहः ॥

देवक्याभार्ययासार्धंपयाणोरथमारुहत् ॥२५॥ उग्रसेनसुतः कंसः स्वसुः पि
 यचिकीर्षया ॥ रश्मीन् रुयानो जगत् हे रौक्मै रथशतैर्दृत् ॥२६॥ चतुःशतं पारिव
 हंगजानां हेममालिनो ॥ अश्वानामप्युतं सार्धं रथानां च त्रिषट्शतं ॥२७॥ दासी
 नां सुकुमारीणां द्वे शतं समलं ब्रूते ॥ दुहित्रे देवकः प्रादाद्याने दुहितृवत्सलः
 ॥२८॥ शंखतूर्यमृदं गानिने दुर्दुभयः समं ॥ पयाणपक्रमेतातवरवंध्योः
 सुमंगलं ॥२९॥ पथि प्रग्रहिणां कंसमाभाष्या हाशरीरवाक् ॥ अस्यास्याम
 ष्टमोगभौहिंतायां नयसे बुधः ॥३०॥ इत्युक्तः स खलः पापैर्भोजानां कुल
 पांसनः ॥ भगिनीं हंतुमारब्धः स्वद्रुपाणिः कचे ग्रहीत् ॥३१॥ तं जुगुप्सित
 कर्माणां नृशंसं निरपत्रपं ॥ वसुदेवो महाभागो उवाच परिसां त्ययन् ॥३२॥

॥ वसुदेव उवाच ॥ भृशघनीयगुणाः सहैर्भवान्भोजयशास्करः ॥ सकथं क्षिणी
हन्त्याः स्त्रियं मुद्गाहपर्वणि ॥ ३७ ॥ मत्स्यजन्मवतां वीरदेहेन सह जायते ॥ अर्धवा
ब्धरातां ते वामत्स्यैर्वाणिनां ध्रुवः ॥ ३८ ॥ देहे पंचत्वमापन्ते देही कर्मानुगोचराः ॥
देहांतरमनु प्राप्य प्राक्तनं त्यजते वपुः ॥ ब्रजं स्तिष्ठन्पदैकेन यथैवैकेन गच्छति
॥ यथा तृणाजलकैवं देही कर्मगतिं गतः ॥ ४० ॥ स्वप्ने यथा पश्यति देहमीदृशं मनो
रथेनाग्निनिविष्टचेतनः ॥ दृष्टश्रुताभ्यां मनसानुचिंतयन्पद्यते तत्किमपि ह्य
पस्मृतिः ॥ ४१ ॥ यतो यतो धावति दैवचोदितं मनो विकारात्मकमात्मपंचसु ॥
गुणोपुमायारचितेषु देहसौपपद्यमानः सह तेन जायते ॥ ४२ ॥ ज्योतिर्यथै
वोदकपार्थिवैश्च दः समीरवेगानुगतं विभाव्यते ॥ एवं स्वमायारचितेषु सौ

॥ वसुदेव उवाच ॥ भृशघनीयगुणाः स्तैर्भवाभोजनयशस्कृत् ॥ सकथं क्षिणी
हन्त्याः स्त्रियं मुद्गाहपर्वणि ॥ ३७ ॥ मृत्कृजन्मवतां वीरदेहेन सहजायते ॥ अर्धवा
क्वशातांते वा मृत्कृवै प्राणिनां ध्रुवः ॥ ३८ ॥ देहे पंचत्वमापन्ने देही कर्मानुगोचराः ॥
देहांतरमनु प्राप्य प्राक्तनं त्यजते वपुः ॥ ब्रजं स्तिष्ठन्पदैकेन यथैवैकेन गच्छति
॥ यथा तृणाजलकैव देही कर्मगतिं गतः ॥ ४० ॥ स्वप्ने यथा पश्यति देहमीदृशं मनो
रथेनाभिनिविष्टचेतनः ॥ दृष्टश्रुताभ्यां मनसानुचिंतयन्पद्यते तत्किमपि ह्य
पस्मृतिः ॥ ४१ ॥ यतो यतो धावति दैवचोदितं मनो विकारात्मकमात्मपंचसु ॥
गुणोपुमायारचितेषु देहसौपपद्यमानः सहते न जायते ॥ ४२ ॥ ज्योतिर्यथै
वोदकपार्थिवैश्च दः समीरवेगानुगतं विश्राव्यते ॥ एवं स्वमायारचितेषु सौ

पुमान्गुणेषु रागानुगतो विमुह्यति ॥ ४३ ॥ तस्मान्न कस्यचिद्रोहमाचरेत्स तथा वि
 धः ॥ आत्मनः क्षेममन्विच्छन् दोग्धुर्वै परतो भयं ॥ ४४ ॥ यथा तवानुजावाळा ह
 पणपुत्रिकोपमा ॥ हंतुं नार्हसि कल्पोणीमिमांस्वं दीनवत्सला ॥ ४५ ॥ एवं ससाम
 भिक्षे देवो ध्यमानोऽपि दारुणः ॥ न स्य कर्त्तव्यं कौरव्यपुरुषादानेन नुवतः ॥ ४६ ॥ निर्वैद्यं
 तस्य तं ज्ञात्वा विचिंत्यान कटुं दुःखिः ॥ प्राप्तकालं प्रतिव्योढुमिदं तत्रान्वपद्यत ॥ ४७ ॥
 ॥ मृत्युर्बुद्धिमतापो ह्योयावद्बुद्धिबलोदयं ॥ यद्यसौ न निवर्त्तयेत्तनापराधोऽस्ति
 देहि नः ॥ ४८ ॥ प्रत्यर्प्य मृत्युर्वै पुत्रान्मोचयेत्तपणामिमां ॥ सुतामेयदि ज्ञायेरन्मृ
 त्युर्वानम्रियेत चेत् ॥ ४९ ॥ विपर्ययो वा किं न स्याद्भूतिर्धातुर्दुस्त्यया ॥ उपस्थितो
 निवर्त्तत निवृत्तः पुनरापतेत् ॥ ५० ॥ अनेर्यथा दारुवियोगयोगयोरदृष्टो

न्यन्ननिमित्तमस्ति ॥ एवं हि जंतोरपि दुर्विभाव्यः शरीरसंयोगवियोगहेतुः ॥ ५१ ॥
 ॥ एवं विमृश्य तं पापं यावदात्मनि दर्शनं ॥ सांत्वयामास वै शौचिर्बहुमानपुरः
 सरं ॥ ५२ ॥ प्रत्यग्रवदनां भोजो नृणां संनिरपत्रपं ॥ मनसा ह्यमानेन प्रहसन्नि
 दमब्रवीत् ॥ ५३ ॥ न ह्यस्यास्ते भयं सौम्ययद्वा गाहशरीरिणी ॥ पुत्रान्समर्पयि
 व्ये स्याय तस्ते भयमुत्थितं ॥ ५४ ॥ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे दशमस्कंधे
 प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ श्रीभुकुटवाच ॥ सुहृदधानि बहते कंसस्तद्वाक्यसारवि
 त् ॥ वसुदेवोऽपि तं प्रीतः प्रशस्य प्राविश हृद् ॥ १ ॥ अथ कालउपावृत्ते देवकी सर्वदे
 वता ॥ पुत्रान्यसुपुत्रे चाष्टौ कन्यां चैवानुक्त्सरं ॥ २ ॥ कीर्त्तिमंतं प्रथमजं कंसाया
 नकुंडं उभिः ॥ अर्पयामास ह्वयेण सोऽनृतादति विकृष्टः ॥ ३ ॥ किंदूः सहं तु सा

६

जि

धरनां विदुषां किमपेक्षितं॥ किमकार्यं कदर्याणां दुस्त्यजं किमृतात्मनां॥ ४॥ दृष्ट्वा
 समत्वं तदौरेः सत्ये चैव व्यवस्थितिं॥ कंसस्तुष्टमनाराजं नृहसन्निदमब्रवी
 त्॥ ५॥ प्रतियातु कुमारो यं न स्य स्मादस्ति मे भयं॥ अष्टमाद्युवयोः पुत्रान्मृत्यु
 मे विहितः किल॥ ६॥ तथेति सुतमादाय यथावानकडुंडभिः॥ नाभ्यनंदततदा
 क्यमसतो विदितात्मनः॥ ७॥ नंदाद्याये ब्रजे गोपाया भ्रामीषां च योषितः॥ वृष्ट
 यो वसुदेवाद्या देवक्याद्या यदुस्त्रियः॥ ८॥ सर्वे वै देवता प्राया उभयोरपि भ्रा
 रत॥ ज्ञातयो बंधुस्तु हृदये च कंसमनुवृताः॥ ९॥ असुराः सर्व एवैते लोकोपद्रव
 कारिणः॥ गतोऽथ वसुदेव तु देवकार्यार्थमुद्यतः॥ १०॥ अतस्त्वं सायं भगवान् नृश
 रां साश्येत्यनारदः॥ भूमे भ्रातारं माणानां दैत्यानां च वधो धर्मः॥ ११॥ कृषेर्वि

निर्गमिकं सोयद्दन्मत्वा सुरानिति ॥ देवक्या गर्भसंभूतं विष्णुं च स्ववधं प्रति ॥ १२ ॥ दे
वकीं वसुदेवं च निगदस्य निगदो गृहे ॥ जातं जातमहत्पुत्रं तयो रजनशंकया ॥ १३ ॥
मातरं पितरं भ्रातृन् सर्वांश्च सुहृदः सखीन् ॥ निघ्नैत्यसुतपो लुब्धाराजा
नः प्रायशो भुवि ॥ १४ ॥ आत्मानमिह संजातं जानन्नाश्विष्णुनाहतं ॥ महासुरं का
ळनेमिं यदुभिः सव्यरुध्यते ॥ १५ ॥ उग्रसेनं च पितरं यदुभो जायकाधिपं ॥ स्व
यं निगदस्य बुभुजे शूरसेनान्महाबळः ॥ १६ ॥ इति श्रीभागवते माहापुराणे द
शमस्कंधे द्वितीयोऽध्यायः ॥ ७ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ पलंबवकचाणूरत्तणावर्त
महाशनैः ॥ मुष्टिकारिष्टविविदस्तनाकेन्द्रिचेनुकैः ॥ १ ॥ अन्यैश्चासुरभूपालै
र्वाणाभौमादितिर्युतः ॥ यद्दनांकदनं च क्रेवळीमागधसंश्रयः ॥ २ ॥ ते पीडिता

निविदिमुः कुरुपांचान्कैकयान्॥ साज्ज्वान्चिदभान्निषदाच्चिदेहाभागधान्पि
 ॥३॥ एकेतमनुसंधानाज्ञातयः पर्युपासते॥ मधुरायां स्थितां श्रैवये कुराद्या विशां
 पते॥ ४॥ हतेषु पट्ट सुबालेषु देव क्वां कया जौगसेनिना॥ सप्तमो वैष्णवं ध्याम
 यमनंतं प्रचक्षते॥ ५॥ गभो विश्वदेव कया हर्षशोकविवर्धनः॥ भगवानपि वि
 श्वात्मा विदित्वा कं सज्जं भयं॥ ६॥ यद्गुणानि ज्ञानाधानां योगमायां समादिशत्॥
 गच्छ देवि प्रजं भद्रं गोपगोप्तिरलंक्षते॥ ७॥ रोहिणी वसुदेवस्य भार्यास्ति नंदगो
 कुले॥ अन्यांश्च कंससंविग्ना विवरेषु वसंति हि॥ ८॥ देवक्या जठरे गभं शोषाख्यं
 धाममामकं॥ तान्निक्षप्य रोहिण्या उदरे सन्निवेशय॥ अथाहं स्वांशभागेन देव
 क्याः पुत्रतां शुभे॥ ९॥ प्राप्या मित्वं यशोदायां नंदपत्न्यां स विष्यसि॥ अर्चिष्यं

पायमहामने॥ वासुदेवाय कृष्णाय सा नतां पतये नमः॥ १०॥ स्वच्छंदोपातदेहा
यविभुष्टो नमस्ते॥ सर्वस्मै सर्वबीजाय सर्वभूतात्मने नमः॥ ११॥ मये देवगवर्गगोष्ठ
नाशायासानवायुभिः॥ चेषितं विहते यजेमानि नातीव्रमकुना॥ १२॥ वृथेऽगानुगृहीतोऽस्मि
ध्वस्तस्तप्तो वृथा धूमः॥ इश्वरंगुरुमात्मानं वामहं शरणगतः॥ १३॥ एवं संकीर्तितः कष्टो
मद्यो नाभगवानमु॥ मेघगंधी रथावाचा प्रहसनिदमब्रवीत्॥ १४॥ श्रीभगवानुवाच॥
मया तेका निमघवन्मखभोगो नुगृह्णता॥ मदनुस्मृत्येनियंमत्तस्येदं श्रिया पृष्टं
मामेव यस्मिन्मदां धोदंडपाणिं न पश्यति॥ तं श्रुत्वा मिसंपद्यो यस्य चेछामनुग्र
हं॥ १५॥ गम्यतांशक्रभङ्गं वै कियतां मे नुशासनं॥ स्थीयतां स्वाधिकारेषु युक्ते
विश्रंभवजितैः॥ १६॥ अथाह सुनक्षिः कष्टमपि वंद्यमनश्वेनी॥ स्वस
तानैरुपामं यगोपरुपिणामीश्वरं॥ १७॥ सरापिरुवाच॥ कष्टकष्ट

महायोगिन् विश्वात्मन् विश्वसंभवः ॥ भवतो लोकनाथेन सनाथावय
मुच्यते ॥ १७ ॥ त्वेन्नः परमकंदैवं त्वेन्न इंदो जगत्पते भवाय भवेगो विप्रदे
वांतां ये च साधवः ॥ १८ ॥ इदं नः ताभिषेध्यामो ब्रह्मणा चोदितावयं अवेतीणो
वि सिंश्वात्मन् भूमे भासो पनुत्तये ॥ १९ ॥ एवं कथमुपामेयसु न भिः पयसात्मनः
जले श्रोत्रागंगाया रसावतकरो धरते ॥ २० ॥ इदं सुवृषिभिः साकं चोदितो देवम
त भिः ॥ भूभ्यषि च तद्वाशा ह गोविंद इति वाभ्यधात् ॥ २१ ॥ तत्रागतास्तु बु
रुना ददादयोगंधर्व विद्याधर सिद्धचानपाः ॥ जगुर्गोलो कमलापह
हरेः सुखांगनाः सनत्तुमुदाविनाः ॥ २२ ॥ तं तुष्टुवुर्देविकाय केतवो व्य
वाकिरं श्राद्धतपुष्यं हि भिः ॥ लोकाः पतन्तिर्वर्ति माप्नुवंस्त्रयो वरा

वस्तदागामनयन्ययोडुतं॥२५॥ नानारसौघाः सरितो वक्षा आसन्मधुस
वाः॥ असृष्टपञ्चौषधयोगिरयो विभ्रदुन्मणीन्॥२६॥ द्रुष्टेभिषिक्तयता
निसर्वाणि कुरुनंदन॥ निर्वैराण्यभवं स्नातकूराण्यपि निसर्गतः॥२७॥ इ
ति गोगोकुलपतिंगोविंदमभिषिच्य सः॥ अनुशान्तो ययौ रात्रौ वृत्तो देवा
दिभिर्दिव्यं॥२८॥ इति श्रीभागवते महापुराणे दशमस्कंधे पंचविंशोऽध्यायः॥
श्रीभुकुवाच॥ एकादश्यां निराहारः समभ्यर्च्य जनादिनां॥ स्नातुं नंदस्त
कालिंघाद्वादश्यां जलमाविराट्॥१॥ तं गृहीत्वा नयद्भूयो वरुणा स्यासुरां
तिकं॥ अविज्ञायासुरीवेकां प्रविष्टमुदकं निशि॥२॥ गोपालास्तमपत्रयं
तस्मिन् रामेति बुभुक्षुः॥ भगवांस्तदुपश्रुत्य पितरं वरुणाहृतं॥३॥ तदंति
कंगतो राजन्स्योनामभयदोविभुः॥ प्राप्तं वीक्ष्य हृषीकेशं लोकपालः स

मा. द. प्र.
७०

पर्यया ॥ ४ ॥ महत्या प्रजायित्वा रुत दृशनि महोत्सवः ॥ ५ ॥ वरुण उवाच ॥ अ
द्य मे विधतो देह अधार्थोधिगतः प्रभो ॥ यत्पादभोजो भगवान् नृजवापुः
पारमधनः ॥ ६ ॥ नमस्तभ्यं भगवते ब्रह्मणे परमात्मने ॥ न यत्र श्रयते
माया लोकदृष्टि विकल्पना ॥ ७ ॥ अज्ञानता मामकेने मूढेनाकार्यवे
दिना ॥ आनीतो यंतव पिता तत्प्रभो क्षंतुमर्हसि ॥ गोविंदनीयतामेष पि
ता मे मामका हतः ॥ ८ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ एवं प्रसादितः हृष्टो भगवान्निखिले
श्वरः ॥ आदाया गात्र्यपितरं बंधूनां च ब्रह्ममुदं ॥ ९ ॥ नंदस्तं तद्रियं दृष्ट्वा लो
कपालमहोदयं ॥ हृष्टो वसन्ततिं तेषां दूतिभ्यो विस्मितो ब्रवीत् ॥ १० ॥ तैस्तैस्तु
कधियोरज्ञं नमत्या गोपास्तमीश्वरं ॥ अज्ञेयिनः स्वगतिं सूक्ष्मा मुपाधा
स्य दधीश्वरः ॥ ११ ॥ इति स्थानां स भगवान्विज्ञाया निखिलदृक् स्वयं ॥ संकल्प

७०

न बोधताः

सिद्धये तेषां कृपयेदमन्त्रितपत् ॥ १२ ॥ जनो वै लोक एतस्मिन् न विधा कामकर्मणिः ।
उक्ता वनासु गतिपुनवेदस्वांगतिश्च मनु ॥ १३ ॥ इति सन्ध्यायामगवान् महाकायुजिको विष्णुः ।
दर्शयामास लोकस्वंगोपानांतमस्तः पन ॥ १४ ॥ स यं ज्ञानमनंतं यद्विदुष्येतिः सनातनो यच्चि
पश्यंति पुनर्योगुणाया ये समाहिताः ॥ १५ ॥ ते तु ब्रह्मदानीता मताः कृष्णो मे वै समाह
द शुर्व्रं जगो लोकं यत्राक्रुवोध्यगापुना ॥ १६ ॥ न ददमस्तु तं दृष्ट्वा पश्यमानं दनिर्वृतः ।
कृष्णं ये तत्र द्यौषिः सूपमानं सुविस्मिताः ॥ १७ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे द्वा
मस्कंधे पद्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ श्रीशुक उवाच । पश्यन् पितृना त्रिंशान् दोषान् प्रमा
निका । वीक्ष्य रंतुं मनश्चक्रे योगमायामुपाश्रितः ॥ १ ॥ तदोदुनाजः ककुभः कनैर्मुखं प्राप्यो
वित्तं पन्नजणेऽश्रुतमेतैः । सर्वर्षीणां मुदगाद्युसो मूलमपि यः प्रियाया इव दीर्घद्वनिः ।
दृष्ट्वा मुकुदस्तमखंडं प्रोत्तमं नाना नैव कुंकुमाखण्डं । ननं यतस्तो मन्त्रगोपितं
जितं जगो कलं नाम ह ५ शामनो ह ३ । निशम्य गीतं तदनंगवर्धनं ब्रह्मसि यः क

सस्यनां

षा विषिकमानसाः। आ. ज. मु. न. न्यो. न्य. म. न. द्वि. ता. श. याः। सम. न. कार्त्त. स्व. न. को. ल. कु. ड. म. ४।
 दु. ह. यो. म्पि. य. युः। का. षि. हो. हं. हि. रा. स. मु. च. काः। प. यो. धि. प्रि. प्र. सं. पा. वं. म. न. धा. स्या.
 प. ता. य. युः। ५। प. नि. वे. ष. य. प्र. स्त. पि. ता. पा. य. धं. सः। शी. शू. न. लं. शु. श्रू. ष. यं. सः। प. ती. न.
 का. षि. ट. स्तं. सो. वा. स्य. को. जे. नं. ६। लि. पं. सः। प्र. म. जं. प्र. न्या. अ. जं. यः। का. षि. न. को. जे.
 ने॥ व्य. प. स्त. व. रु. द्वा. ष. र. वाः। का. षि. ते. ष्वा. ति. कं. य. युः। ७। ता. वा. यं. मा. वा. प. ति.
 सिः। पि. तृ. सि. श्रू. त. वं. ध. सिः। गो. वि. दा. प. ह. ता. मा. नो. न. न्य. व. र्त्त. त. यो. पि. त. ८।
 अ. त. गु. ह. ग. ताः। का. षि. हो. ष्यो. ल. व्द्य. वि. नि. र्ग. माः। कृ. ष्वा. त. द्वा. व. न. या. यु. को. द. ध्यु.
 मी. लि. त. लो. य. नाः। दुः. स. ह. प्रे. ष. वि. र. ह. ती. व. रा. पा.

दुःसहप्रेषविरहतीव्रतापश्च धृताः शुभाः॥ ध्यानप्राप्तान्युता श्लेषनिर्व्याक्षी
 णमंगलाः॥१०॥ तमेव परमात्मानं जार बुध्यापि संगताः॥ जडगुणमयं देहं स
 द्यः प्रक्षीणबंधनाः॥११॥ **श्रीकृष्ण उवाच॥** कृच्छं विदुः परं कांतं न कुब्रह्म तया मुने॥ गु
 णप्रवाहो परमस्तासां गुणधियां कथं॥१२॥ **श्रीकृष्ण उवाच॥** उक्तं पुरस्तादतत्त
 येद्यः सिद्धिं यथागतः॥ द्विषन्नपि हृषीकेशं किमुता धोक्षजप्रियाः॥१३॥ नृणां
 निःश्रेयसार्थाय व्यक्तिर्भगवतो नृप॥ अतस्तस्या प्रमेयस्य निर्गुणस्य गु
 णात्मनः॥१४॥ कामं क्रोधं भयं स्नेहं मे॥ **श्रीकृष्ण उवाच॥** नित्यं हरे विदधतो
 यं प्रति तन्मयतां हिते॥१५॥ न चैवं विस्मयः कार्यो भवता भगवत्यजे॥ योगेश्व
 रे भवेत्सल्लेपतदुत हि मुच्यते॥१६॥ तादृष्टं तिकमाया ता भगवान्ब्रजयो
 धितः॥ अवदददतां श्रेष्ठो वाचः पाशो विमोहयन्॥१७॥ **श्रीकृष्ण उवाच॥**

मैत्री

व

ग.द.स.
७२

स्वागतं वो महाभागाः प्रियं किं करवाणि वः॥ व्रजस्यानामयं कश्चित्प्रतागम
नकारणं॥ १८॥ रजन्येषाघोररूपाघोरसत्त्वनिषेविता॥ प्रतियातव्रजनेह
स्त्र्यं स्त्रीभिः सुमध्यमाः॥ १९॥ मातरः पितरः पुत्राश्चातरः पतयश्च वः॥
विचिन्वन्ति ह्यपश्यन्तो मासु धनं बंधुरस्सु॥ २०॥ दृष्टं वनं कुसुमितं राकेरा
करं जितं॥ ये भुनानि लनीरैर्जत रूपैर्हृ॥ २१॥ शोभितं॥ २१॥ तद्घातमाचिरंगो
ष्ठुश्चुश्चुषधं पतीन्सतीः॥ त्रंदंति वत्सा बालाश्च तान्पाययत दुह्यत॥ २२॥
अथ वामदक्षिणैस्सुद्वयं त्रिताशयाः॥ आगता ह्युपपन्नं तत्प्रीयं ते म
म जंतवः॥ २३॥ भर्तुः शुश्रूषणं स्त्रीणां परो धर्मो हि मायया॥ तद्धं धनं च क
ल्याणं प्रजानां चानुपोषणं॥ २४॥ दुःशीलो दुर्भोजो दुर्जोरोऽयं धनोपि
वा॥ पतिस्त्रीभिर्न हातव्यो लोकैश्च भिरपातकी॥ २५॥ अस्वर्ग्यमयशस्यं

मं च

७२

१६३

२७

बळानां स्निग्धहासेक्षयाय ३८ यो ह्यात्मा जगदादिमध्यनिधनो यो
 व्यक्तजीवेश्वरो यः स एवेदमनु प्राविष्टः कृषिणा च त्रे पुनः संहिता य
 संपद्यत हात्यजो मनु रायी सुतः कुलायं यथा तं कैवल्यनिरस्तयो
 निमग्नयंध्यायेदजस्रं हरिं ३९ इत्थं परस्य निजधर्मरिरक्षया तल्ली
 लातनोस्तदनु रूपविडंबनानि ॥ कर्मणि कर्म कषणानियद्वत्तमस्य
 गयेदमुष्यपदयो रनुवृत्तिमिच्छुन ॥ ४० ॥ मर्त्यस्तथानुसवमेधि
 तयानुवृत्त्या आमलकथाश्रवण कीर्तनार्थं तयेति ॥ तद्वामदुधर १६७
 कूरं जनतायेवर्गं ग्रामाद्वनं क्षितिस्तुजोपिययुयदर्थे ४१ **स्तुतु**
वाच ॥ यद्वदमनु भूणोति आवयेदामुशारे श्रितममृतकीर्ति
 वृत्तिं व्यासपुत्रैः ॥ जगदद्य भिदकं तद्वत्त कर्णा वतंसं भग

प्रभुत्वे वा भवद्भरिः॥ ये चानुवर्तिनस्तस्य ववधुः सर्वया दवाः॥ ३३॥ रा
य्या सनाटनालाप क्रीडा स्नाना रानादिषु॥ नाविदुः संतमात्मानं व
ल्लयः कल्लयेतसः॥ ३४॥ ईजे ककुभिरात्मानं सर्ववेदाथ संग्रहः॥ स्वयो
गमायारचितैः कुरुक्षेत्रे दिषट्समाः॥ ३५॥ कल्लुगाग्य सितावंति रा
माचार्यो द्विवेश्वरः॥ दाक्षितो ग्रण्य पत्नीभिः पुण्यश्लोकः सहाग्रणीः॥ ३६॥
थं चिन्ने नृणां यो यदज्ञ नियदुपुस्यः सरित्पादशौचं षड्ध्याप्तं स्वरु दि
पं परदुरसिरमा सर्वदा यस्य चास्ते॥ यच्छास्त्रं च प्रमाणं यदनुसदस
ह्यक्तयो यत्र धर्माः॥ कल्लुस्येतन्तचिन्ने क्षितिभरहरणं कालचक्रायुध
स्य॥ ३७॥ जयति जननिवासो देवकी जन्मवादा नियमस्तपदा कौदस्तु
पीडा स्वदोषिः॥ मुदमुभयदशीनां श्रानिकेतात्मन्मस्या स्मरवपुर

॥६३॥

८

वतिस्तुतचित्तोपातितक्षेमधाम॥४२॥ इति श्रीमद्भागवते म
हापुराणे पारमहंस्यां संहितायां दशमस्कंधे श्रीकृष्णवत
रचरिते त्रिंशत्तमोऽध्यायः॥ समाप्तमुत्तरार्धं॥ ६३॥
समाप्तोऽयं दशमस्कंधः॥ श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय नमः॥ ॥
श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥ श्रीरक्त॥ शुभं भवतु॥ १६८

दशमस्कंधउत्तरार्ध ✓

83/10